
Агнешка ТЕТЕРИЧ-ПУЗЬО

габілітована докторка,
професорка кафедри середньовічної історії,
Поморська академія
(Слупськ, Польща), agnieszka.teterycz-puzio@apsl.edu.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1728-3062>

Історія одного союзу: взаємини Конрада Мазовецького з Данилом Галицьким у першій половині XIII ст.*

DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2021.05.061> УДК: 94(477)«XIII»

Анотація. Мета статті полягає у визначенні ролі, яку відіграв у політиці Конрада Мазовецького його союз із Данилом Галицьким. **Методологія дослідження** зосереджена на з'ясуванні структури відносин двох князів. Проаналізовано як польські, так й українські джерела. **Наукова новизна.** Розглянуто основні етапи у взаємовідносинах правителів, переломний момент в яких міг відбутися 1221 р. Підкреслено також значну вагу можновладців, зокрема Пакослава Старого. **Висновки.** У міжкнязівських відносинах можна виокремити декілька періодів. У 1205–1221 рр. Конрад підтримував політику Лешка Білого, який прагнув підкорити своїм впливам сусідні руські князівства. Наприкінці цього етапу в поглядах цих двох братів на політику щодо Русі почали проявлятися розбіжності. 1221-й рік продемонстрував нові риси в позиції Конрада, який остерігав Данила Галицького про можливі наміри брата щодо запланованого викрадення князя. В умовах посилення ятвязьких, пруських та литовських вторгнень у Мазовецьку землю Конрад відчув потребу у співпраці з руськими князями. 1222–1227 рр. стали періодом зосередженості його на обороні від нападників, тоді як 1228–1235 рр. позначилися тісною співпрацею між Конрадом і Данилом. У 1236–1240 рр. відбулося охолодження у відносинах, але приблизно з 1240 р. й до смерті Конрада в 1247 р. знову спостерігалася стабільна співпраця. У статті також висвітлюється вплив на формування відносин між князями представників можновладців, а саме Пакослава Старого.

Ключові слова: Конрад Мазовецький, Данило Галицький, мазовецько-галицькі відносини.

У відносинах П'ястів із руськими князями впродовж XIII ст. своєю тривалістю та інтенсивністю вирізнявся альянс Конрада Мазовецького з Данилом Галицьким. У боротьбі за краківський престол 1230-х рр. перший неабияк розраховував на допомогу свого східного союзника. Натомість другий теж плекав певні надії від таких зв'язків задля досягнення власної мети¹.

Слід зазначити, що обидва князі були кровно спорідненими. Батько Данила – Роман доводився далеким родичем П'ястам як онук Болеслава Кривоустого та син його дочки Агнешки. Як зауважив Д. Домбровський, при руському дворі питання про споріднення між сином Романа – Данилом і Конрадом Мазовецьким не викликала жодних сумнівів². Князі були майже ровесниками: Конрад випередив Данила

* Переклад із польської мови – проф. Володимир Комар (Івано-Франківськ)

¹ Див. докл.: *Войтович Л.В.* Король Данило Романович: політик і полководець // *Доба короля Данила в науці, мистецтві, літературі.* – Л., 2008. – С.22–97; *Котляр М.Ф.* Данило Галицький. – К., 2002.

² *Dąbrowski D.* Król Rusi Daniel Romanowicz: O ruskiej rodzinie książęcej, społeczeństwie i kulturze w XIII w. – Kraków, 2016. – S.31, 181.

в народженні приблизно на 11 років (перший з'явився на світ бл. 1187–1189 рр.³, другий – бл. 1201 р.)⁴.

У 1205 р. під Завихостом відбулася битва між Лешеком Білим та Конрадом Мазовецьким – з одного боку, і князем Романом Галицьким – з іншого, в якій останній зазнав поразки⁵. Після цього його сини були вивезені за кордон: Василько з матір'ю й опікуном Мирославом опинилися при дворі Лешека, а Данило Романович був звідти висланий до Угорщини⁶. Безперечно, Лешек Білий був зацікавлений у поширенні свого впливу на Русь. Але у зв'язку з претензіями князя Владислава Тонкононого він не почувався впевнено на нещодавно відновленому краківському престолі⁷ й тому не розпочинав жодних воєнних дій. У цей період брати жили у злагоді між собою, Конрад правив у Мазовецькій землі, а Лешек – у Краківсько-Сандомирському князівстві, де проявляв велику політичну активність у східному напрямку.

Після повернення з Угорщини, приблизно в 1211 р., Данило з'явився при дворі Лешека Білого⁸. За цей час погіршилися відносини Данила та його матері з угорським королем Андрієм II⁹. Удова Романа, імовірно, розраховувала на допомогу князя Лешека. У 1214 р. було укладено так звану Спішську угоду. Лешек Білий погодився на правління в Галичі сина Андрія II – Коломана, який, за порадою Пакослава Старого, мав одружитися з Лешековою дочкою – Саломеєю¹⁰. Незабаром вектор у політиці Лешека змінився на протилежний¹¹. Він відмовився допомагати Угорщині. Можливо, що на підтримку Данила, який повертався з цієї країни, та його брата Василька виступила частина краківських і сандомирських можновладців. Особливо це стосувалося тих, хто через посади й земельні посілости були пов'язані з Сандомирською землею, що сусідила з Галицькою та Волинською¹². Наймогутнішим серед сановників уважався Пакослав Старий (приблизно 1170–1245 рр.), який тоді був сандомирським, а згодом, від 1212 р., – краківським воєводою. Він також у різні періоди обіймав найвпливовіші посади у Краківсько-Сандомирському князівстві (каштелян і сандомирський воєвода, каштелян та воєвода краківський, каштелян

³ *Teterycz-Puzio A.* Konrad Mazowiecki: Książ wielki łacki (1187/89 – 31 sierpnia 1247). – Kraków, 2019. – S.20.

⁴ *Dąbrowski D.* Genealogia Mściślawowiczów. – Kraków, 2008. – S.302–309. Див. також: *Майоров А.В.* О происхождении имени и уточнении даты рождения Даниила Галицкого // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип.20: Actes Testantibus: Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. – Л., 2011. – С.453–478.

⁵ Див.: *Majorow A.W.* Ostatnia wyprawa Romana Mściślawicza (Z dziejów polityki zagranicznej Rusi Halicko-Wołyńskiej) // Klio: Czasopismo Poświęcone Dziejom Polski i Powszechnym. – Т.14. – Toruń, 2010. – S.49–80; *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna księstw ziem halickiej i wołyńskiej w latach 1198 (1199) – 1264. – Kraków, 2011. – S.118–122.

⁶ Ипатьевская летопись // Полное собрание русских летописей (далі – ПСРЛ). – Т.2 / Ред. М.А.Александров. – Москва, 1962. – Стб.718–719; *Kronika halicko-wołyńska. Kronika Romanowiczów / Tłum. D.Dąbrowski, A.Jusupowicz.* – Kraków; Warszawa, 2017. – S.98. Див. також: *Jusupowicz A.* Mirosław-piastun i Mirosław Halicki w przekazach Kroniki halicko-wołyńskiej // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип.20: Actes Testantibus: Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. – С.770, 778.

⁷ *Labuda G.* Dwa zamachy stanu w Polsce 1177–1179, 1202–1206 // Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. – Т.82. – 1971. – S.103–104; *Rymar E.* Kiedy Mieszko Płatonogi panował w Krakowie? // Roczniki Historyczne. – Т.65. – 1999. – S.22–25.

⁸ *Bartnicki M.* Polityka zagraniczna księcia Daniela halickiego w latach 1217–1264. – Lublin, 2005. – S.33. Див. також: *Александров Д.Н.* Галицко-Волынская земля в XIII – первой четверти XIV вв. – Москва, 1997; *Волощук М.* Угорське дитинство князя Данила Романовича (1206–1210 рр.) // На вітар історії України. – Івано-Франківськ, 2008. – С.369–373.

⁹ *Котляр М.Ф.* Данило Галицький. – К., 2001. – С.111; *Войтович Л.В.* Союз Галицьких Романовичів з Австрією та Чехією у XIII ст. // Проблеми слов'янознавства. – Вип.56. – Л., 2006. – С.263–273; *Його ж.* Польща, Мазовія, Литва та Угорщина у боротьбі за спадщину Романовичів // Там само. – Вип.59. – Л., 2010. – С.52–66.

¹⁰ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.730–731.

¹¹ Там же. – Стб. 731; *Kronika halicko-wołyńska...* – S.112.

¹² *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.166–167. Див. також: *Jusupowicz A.* Elity ziemi halickiej i wołyńskiej w czasach Romanowiczów (1205–1269): Studium propozograficzne. – Warszawa, 2012.

віслицький)¹³. Його стосунки зі князівською родиною позитивно відображено в тексті Галицько-Волинського літопису, де Пакослава названо приятелем удови князя Романа та її дітей¹⁴.

Невдовзі західногалицькі землі були підпорядковані Угорщині, яка усунула польські залоги з Перемишля та Любачева. У той період (приблизно 1217 р.) в Польщі поступово ослабли впливи угруповання Пакослава Старого та його роду. Він був позбавлений уряду, щоправда ненадовго. Після укладення в 1218 р. Данилом Галицьким угоди з новгородським князем Мстиславом Мстиславовичем Удатним, який пообіцяв Данилові за дружину свою дочку Анну¹⁵, поновився союз Лешека Білого з Угорщиною¹⁶. Галицько-Волинський літопис повідомляє, що Данило захопив Берестя, Уруск, Верещин, Стоп і Кумов, які раніше Лешек приєднав до своїх володінь¹⁷. А.Буко пов'язував із цим періодом початок зведення руськими князями у Стопві кам'яної башти (однак достеменно невідомо, з якою метою її було споруджено – військовою чи якоюсь іншою)¹⁸.

Восени 1219 р. відбувся спільний похід Лешека Білого та угорців, який завершився захопленням Галича. Данило покинув це місто, а галицький престол зайняв Коломан – син угорського короля Андрія II. Але вже в 1220 р. Мстислав Удатний розпочав боротьбу за повернення Галича, завдавши разом із половцями ударів Коломану. Водночас Данило сприяв литовському вторгненню у землі Лешека. Це мало допомогло, адже угорський воєначальник відбив атаку руських сил і змусив Мстислава повернутися на Пониззя. Проте останній через рік за намовлянням київського князя Мстислава Старого та Данила Романовича після тривалої облоги захопив Галич, ув'язнив Коломана з Саломеєю¹⁹. Перебуваючи у ситуації конфлікту з магнатами Андрій II вирішив піти на компроміс.

Конрад I, будучи мазовецьким князем, мав інше бачення політики щодо руських земель, аніж його брат. Конрадові володіння були спустошені нападами литовців, з якими укладали угоди руські державці. Ян Длугош писав про перемогу поляків та угорців над литовцями й русичами вже в 1209 р.²⁰, а також про русько-литовське вторгнення в польські землі 1211 р.²¹ У Галицько-Волинському літописі знаходимо інформацію про співпрацю та «велику любов» деяких руських князів із литовцями²². У 1220 р. відбувся відплатний напад. Це сталося внаслідок підбурювання Данила Галицького й після походу Лешека Білого в Русь, який, можливо, зачепив також і землі Конрада²³.

Події 1221 р. можуть свідчити про певний розрив між братами та про зміну політики Конрада Мазовецького щодо східного сусіда. Під час походу в березні 1221 р. Мстислава на Галич, а Лешека Білого – на Щекарів (тепер Красностав) Конрад мав прийти до Данила з пропозицією розпочати мирні переговори. Як впливає із

¹³ Urzędnicy małopolscy XII–XV w.: Spisy / Opr. J.Kurtyka, T.Nowakowski, F.Sikora, A.Sochacka, P.K.Wojciechowski, B.Wyrozumska; red. A.Gąsiorowski. – Wrocław, 1990. – S.353.

¹⁴ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.731.

¹⁵ Там же. – Стб.732; Kronika halicko-wolyńska... – S.114.

¹⁶ *Hobowko O.B.* Halicki okres działalności księcia Mścisława Mścisławowicza Udalego // *Klio: Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym.* – 11. – Toruń, 2008. – S.5–12.

¹⁷ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.732. Відповідно до даних цього джерела приблизно 1213 р.

¹⁸ *Buko A.* Stołpie: Tajemnice kamiennej wieży. – Warszawa, 2009. – S.171–172.

¹⁹ *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.178–179.

²⁰ Excerpta Joannis Dlugossi e fontibus incerpis / Ed. W.Kętrzyński // *Monumenta Poloniae Historica* (далі – MPH). – Т.4. – Lwów, 1884. – S.12.

²¹ *Długosz J.* Annales seu Cronicae Incliti Regni Poloniae. – Liber 5–6. – Varsaviae, 1973. – P.212.

²² ПСРЛ. – Т.2. – Стб.736; Kronika halicko-wolyńska... – S.226–227.

²³ *Błaszczak G.* Dzieje stosunków polsko-litewskich od czasów najdawniejszych do współczesności: Trudne początki. – Т.1. – Poznań, 1998. – S.35.

джерела, Конрад відрадив Данила зустрітися з братом Лешеком²⁴. Цілком можливо, що останній, а також белзький князь Олександр Всеволодович планували під час переговорів (залежно від їх перебігу) ув'язнити Данила, змушуючи піти на поступки. Ми не знаємо, чи князь, напередодні зустрічі, мав намір повідомити Данила про плани брата, чи він вирішив це зробити у ході перемовин із галицьким володарем. Безперечно, Конрад Мазовецький із багатьох причин не хотів ескалації конфлікту з Данилом Галицьким. О.Б.Головко вважає, що на зміни у східній політиці Конрада в основному вплинули походи литовців, зумовлені наслідками володимиро-литовського союзу²⁵. Окрім того, після смерті в 1217 р. воєводи Кристина, убитого за наказом Конрада, посилювалися напади пруссів на Мазовію. Конрадові довелося зосередити всі сили на протидії їхнім вторгненням, тому необхідно було врегулювати відносини з іншими сусідами. Можливо також, що у цій ситуації зіграла певну роль дружина князя Агафія. Зважаючи на походження, вона могла б бажати співпраці Конрада з руськими правителями, а крім того, імовірно, зачала образу на свого швагра, чийх воїнів звинувачували у смерті її батька новгород-сіверського князя Святослава Ігоревича. Становище княгині при дворі чоловіка посилювалося з народженням кожного наступного сина²⁶. Джерела чітко вказують на її вплив, котрий дедалі зростає²⁷.

У відносинах між Лешеком Білим і Конрадом Мазовецьким почали проявлятися розбіжності, спричинені відмінними поглядами на політику відносно Русі²⁸. Зокрема різними були принципи співпраці обох князів із руськими володарями – Лешек прагнув домінувати, а Конрад бажав отримати якнайбільшу вигоду для себе. Можливо, мазовецький князь оцінював ситуацію реалістичніше, аніж його брат. Поступово Конрад почав співпрацювати з Романовичами. Це переконання ще більше посилювалося після смерті Лешека, особливо коли він розраховував на їхню допомогу у захопленні Кракова. А Романовичі вбачали в ньому союзника у своїй боротьбі за Галич. Війна Лешека Білого зі Мстиславом Удатним, якого підтримував Данило Галицький, остаточно завершилася поразкою польсько-угорських військ у Галичі 1221 р. Узимку 1221–1222 рр. Лешек, можливо завдяки посередництву брата, уклав угоду з Данилом²⁹.

Спостерігаючи за взаєминами між братами Лешеком Білим і Конрадом Мазовецьким у 1220-х рр., можна стверджувати, що відмінність у поглядах, яка вже почала проявлятися, не викликала між ними ворожості. До 1227 р. останній був зайнятий боротьбою з пруськими нападами, співпрацюючи з братом та іншими П'ястами і здійснюючи походи проти згаданих язичників. Крім того, він підтримував Лешека в його боротьбі зі Святополком Іданським. Потім відбувся відомий з'їзд у Гасаві (1227 р.), під час якого планувалося обговорити позицію Святополка, а також конфлікт його союзника Владислава Одоніка зі своїм дядьком Владиславом

²⁴ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.737; Kronika halicko-wolyńska... – S.120.

²⁵ *Hołowko O.B.* Halicki okres działalności... – S.16–17. Див. також: *Пауцто В.Т.* Очерки по истории Галицко-Волынской Руси. – Москва, 1950. – С.204; *Котляр М.Ф.* Галицко-Волинська Русь. – К., 1998. – С.180; *Головко А.Б.* Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X – первой трети XIII вв. – К., 1988. – С.95.

²⁶ *Okraszewska I.* Agafia, księżna mazowiecka, krakowska i łęczycka // Niebem i sercem okryta: Studia historyczne dedykowane dr Kronice Malinowskiej / Red. M.Malinowski. – Toruń, 2002. – S.71–72.

²⁷ *Kronika wielkopolska* // MPH: Nova Series (далі – NS). – Т.8 / Ed. B.Kürbis. – Warszawa, 1970. – С.62; *Piotr z Dusburga.* Kronika ziemi pruskiej / Tłum. S.Wyszomirski, wyd. J.Wenta. – Toruń, 2004. – С.ІІ, 5. – S.24. Див. також: *Teterycz-Puzio A.* Konrad... – S.47–50, 175–180.

²⁸ *Dąbrowski D.* Daniel Romanowicz król Rusi (ok. 1201–1264): Biografia polityczna. – Kraków, 2012. – S.108.

²⁹ *Hołowko O.B.* Halicki okres działalności... – S.18; *Nagirnnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.189. Див. також: *Майоров А.В.* Борьба Даниила Романовича за галицкий стол с венграми в конце 20 – начале 30-х гг. XIII в. Ч.1: Галицкая община и князь Даниил // Вестник СПбГУ. Сер.2. – Вып.1. – Санкт-Петербург, 1999; *Его же.* Борьба Даниила Романовича за галицкий стол с венграми в конце 20 – начале 30-х гг. XIII в. Ч.2: Галицкая община и королевич Андрей // Там же. – Вып.2. – Санкт-Петербург, 2000.

Тонконогим. Під час з'їзду Лешек Білий був убитий, а силезький князь Генріх Бородатий поранений. Відомості в польських джерелах не дають однозначної оцінки з приводу винуватця кровопролиття³⁰. Імовірно, близьким до істини був автор Галицько-Волинського літопису, котрий повідомив, що Лешек вбили Святополк і Владислав Одонік³¹. Як зазначає Д. Домбровський, відомості про події в Гасаві походили з достовірних джерел: від двору вдови Гримислави (не виключено, що це був хтось із вельмож з її оточення, як, наприклад, Пакослав Старий) або від присутнього на з'їзді Конрада Мазовецького³².

Розпочалася боротьба за краківський престол та за опікунство над однорічним сином Лешка Білого – Болеславом Сором'язливим. Це був період політичної роздробленості Польщі, коли першим серед П'ястів уважався той, хто правив у Кракові. Зазвичай мати князя за підтримки близького родича очолювала регентську раду (у цьому випадку Гримислава – дочка Інгвара Ярославича чи Ярослава Володимировича)³³. Тому Конрад скаржився до регентської ради. У практичній політиці склалося так, що краківський престол належав тому з кандидатів, який об'єднував більшість можновладців. Окрім побоювання труднощів у співпраці з Конрадом Мазовецьким, котрий виступав противником посилення позиції вельмож та їхнього впливу на владу, малопольські сановники усвідомлювали відмінність проблем і загроз для Малопольщі й Мазовії. Варто зазначити, що перша складалася з двох земель: Сандомирської та Краківської, державці яких часто-густо розходилися в поглядах щодо, наприклад, посідання краківського престолу. Малопольські можновладці не бажали бути втягнутими в боротьбу з народами – головними противниками й загрозою для Мазовії, тобто пруссами, ятвягами, литовцями. Так само їх мало цікавили відносини зі Святополком Поморським або хрестоносцями. Натомість прагнули, щоб краківський князь проводив активну політику щодо Силезії, Угорщини, Чехії³⁴. Вони, можливо, побоювалися, що Конрад не впорається з цими викликами. Малопольща та Мазовія мали одного спільного сусіда – руські князівства. У дружніх відносинах із ними були особливо зацікавлені ті можновладці, котрі володіли землями на Сандомирщині. Очолювані Пакославом Старим, вони прихильно поставилися до співпраці з мазовецьким князем Конрадом I, а також щодо відновлення союзу з Данилом Романовичем, хоча б наприкінці 1226 або на початку 1227 рр. Пакослав мав узяти участь у поході угорського короля Андрія II проти Мстислава Мстиславича, на допомогу якому Данило вислав воєводу Гліба³⁵.

Данило Галицький у той період потребував союзників. У другій половині грудня 1227 р. він здобув Луцьк та ув'язнив Ярослава. Потім, підтриманий Мстиславом Мстиславичем, організував похід проти пінського князя Ростислава й наприкінці березня 1228 р. зайняв Чорторийськ. Однак Ростислав звернувся по допомогу до київського володаря Володимира Рюриковича та до чернігівського Михайла

³⁰ Kalendarz katedry krakowskiej // MPH: NS. – T.5. – P.188 («Dux Lestko, quem filius Odonis interfecit, obiit»); Rocznik kapituły krakowskiej // Ibid. – P.75 («Lezsko dux Cracouie interfectus est in colloquio a filio Odonis sub fraude»). Також: Rocznik krótki: Rocznik świętokrzyski nowy // Ibid. – P.34, 240; Albrici monachi Triumfontium Chronicon // Monumenta Germaniae Historica: Scriptorum / Ed. G.H.Pertz. – T.23. – Hannoverae, 1874. – P.921 («Leszek zabity przez Władysława Laskonogiego»); Rocznik Traski // MPH. – T.2 / Ed. A.Bielowski. – Lwów, 1872. – P.857 («dux Lestco interfectus est a Pomoranis sub fraude»); Rocznik małopolski // Ibid. – T.3. – Lwów, 1878. – P.164–165; Rocznik krakowski // Ibid. – T.2. – P.837; Rocznik Sędziwoja // Ibid. – P.877; Kronika Dzierzwy // Ibid. – T.3. – P.47–48; MPH: N.S. – T.15 / Ed. K.Pawłowski. – Cap.3.48. – P.78.

³¹ ПСРЛ. – Т.2. – Ст.6.754.

³² *Dąbrowski D.* Uczestnicy wydarzeń gąsawskich 1227 w świetle przekazów kroniki halicko-wołyńskiej // *Gąsawa w pamięci historycznej: W związku z 620 rocznicą lokacji miasta* / Red. D.Karczewski. – Inowrocław, 2009. – S.95–98.

³³ *Teterycz-Puzio A.* Piastowskie księżne regentki: O utrzymanie władzy dla synów (koniec XII w. – początek XIV w.). – Kraków, 2016. – S.65–66, 232–234.

³⁴ *Samsonowicz H.* Konrad Mazowiecki (1187/88 – 31 VIII 1247). – Kraków, 2008. – S.75.

³⁵ ПСРЛ. – Т.2. – Ст.6.749; *Jusupowicz A.* Elity ziemi halickiej i wołyńskiej w czasach Romanowiczów. – Kraków, 2013. – S.149.

Всеволодовича. У другій половині квітня або на початку травня 1228 р. союзники вирушили на Волинь і взяли в облогу Кам'янець. Данило уклав із ними перемир'я й пішов на польські землі³⁶.

Як свідчать джерела, у травні 1228 р. відбулися інтенсивні зустрічі Ґримислави та її оточення з потенційними союзниками в боротьбі за краківський престол. Це був переговорний період. Княгиня зі своїми радниками намагалася залучити Данила як співника в майбутньому протистоянні з Конрадом Мазовецьким. 12 травня у Скаришеві відбулася зустріч можновладців Малополющі, Ґримислави, наділеної титулом «*ducissa Sandomirie*», із «сином Романа». Можна припустити, що це був Данило Галицький, котрий шукав допомоги в польських володарів проти коаліції південноруських князів на чолі з Володимиром Рюриковичем, за участі чернігівського Михайла Всеволодовича, королевича Андрія й половців. Данило переконував половецького хана Котяна перейти на його бік. Незабаром йому на допомогу на чолі польського війська вирушив Пакослав. Данило з підкріпленням попрямував до Києва, однак на півдорозі було укладено мир³⁷. Із документа княгині Ґримислави довідуємося, що на з'їзді були присутні також представники Конрада Мазовецького: Богуш із «Мазовша» та Богуслав із «Рави», тобто мазовецький воєвода Богуш і равський каштелян Богуслав³⁸. Так мазовецький князь намагався контролювати перебіг подій, особливо у ситуації, коли Ґримислава та її оточення прагнули заручитися союзницькою підтримкою Данила. Деякі історики вважають, що лише тоді, у середині 1228 р., він змінив свою політику й пішов на альянс із Конрадом Мазовецьким. Однак, як було зазначено вище, політичне зближення Конрада з Данилом можна спостерігати набагато раніше, адже в той період було укладено вже наступний договір, який передбачав взаємну підтримку. Схоже на те, що велику роль у цьому зіграв Пакослав Старий, котрий добре знав як одного, так й іншого. Перш за все, він представляв інтереси Ґримислави та її неповнолітнього сина, тож намагався маневрувати між П'ястами в їхній боротьбі за краківський престол. Владу у Кракові обійняв великопольський князь Владислав Тонконогий. Це відбулося на підставі угоди, укладеної між Лешеком Білим і Владиславом, а також його договору з малопольськими можновладцями, підписаного 1228 р. у Цені (село біля Каліша), де був і Пакослав Старий³⁹. За відсутності Владислава Тонкононого, котрий воював за Великопольщу зі своїм племінником Владиславом Одоніком, у Кракові правив його союзник – Генріх Бородатий.

Конрад Мазовецький досить швидко вирішив перейти до застосування сили, використовуючи допомогу князя Данила. Уже в 1229 р., заручившись підтримкою галицького володаря, він розпочав похід у Великопольщу проти Владислава Тонкононого – свого конкурента в боротьбі за краківський престол. У цій виправі взяв участь Пакослав Старий разом зі Мстивоем, який згодом стане віслицьким і краківським воєводою. У Галицько-Волинському літописі згадується, що Конрад після смерті брата попросив Данила та Василька, щоб обидва надали йому допомогу проти Владислава. Унаслідок укладеного договору Конрад разом із Данилом і Васильком вирушили на Каліш. Воєвода Василька – Мирослав отримав завдання обійти місто та оточити його⁴⁰. Становить інтерес наведена в тому ж літописі інфор-

³⁶ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.751, 753; *Jusupowicz A. Mirosław-piastun i Mirosław Halicki...* – S.772.

³⁷ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.754; *Nagimyj W. Polityka zagraniczna...* – S.193–195; *Jusupowicz A. Elity...* – S.254.

³⁸ *Kodeks dyplomatyczny Małopolski* (далі – KDM). – Т.2 / Ed. F.Piekosiński. – Kraków, 1876–1886. – №395; *Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich* (далі – ZDMaz) / Ed. J.K.Kochanowski. – Warszawa, 1919. – №256.

³⁹ *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława* / Ed. F.Piekosiński. – Т.1. – Kraków, 1874. – №19–20.

⁴⁰ *Jusupowicz A. Mirosław-piastun i Mirosław Halicki...* – S.772.

мація, що Конрад поважав руських воїнів, тоді як його «ляхи» не хотіли воювати, тож він силоміць змушував їх битися. Спроба здобути замок зазнала невдачі. Тому до оточених вирушили переговорники на чолі з Пакославом і Мстивоєм, а також перебраним до невпізнання Данилом. Утім у джерелах згадується, що Конрад скоріш за все не підтримував наміру останнього взяти участь у перемовинах, адже не довіряв Мстивоєві. На прохання мешканців припинити облогу Пакослав запропонував їм особисто звернутися до руського князя, тим самим демаскувавши його. У відповідь Данило «шттовхнув дrevком» Пакослава та зняв із нього шолом. Після розмови з містянами посольство повернулося, відтак було укладено мирний договір⁴¹.

Слід підкреслити роль згаданих вище можновладців Малополющі. Чи настільки вони відвернулися від князя Владислава Тонкононого, щоб через рік підтримати його противника? Чому спочатку Пакослав переконав Данила перевдягнутися й поїхати з ним на переговори, а під час розмови з калішанами розсекретив його? Своєю чергою, чому Данило вказав на Пакослава дrevком списа? Останній факт наштовхує на роздуми. Це був жест, чи, можливо, навіть якийсь грубий жарт, якщо справді цей учинок виглядав як покарання за описану вище поведінку? Чи це було пов'язано з раною, раніше завданою Пакославом? У розповіді вказується, що це була перша версія перебігу подій. Слід пам'ятати, що Пакослав знав Данила з дитинства й це пояснює досить фамільярне поводження. На думку Б.Влодарського, двоє сandomирських можновладців: сandomирський воевода Пакослав і віслицький каштелян Мстивой, приєдналися до військ Конрада Мазовецького та Данила й Василька з дорученням, отриманим від Гримислави, щоб дбати про інтереси Владислава Тонкононого⁴². Цілком можливо, що вони повинні були контролювати ситуацію в таборі нападників та, імовірно, не дозволяли їм здобути перевагу. Пакослав, як можемо припустити, не вважав добрим рішенням надання влади Владиславу Тонкононому. Він погодився на це, мабуть, за наполяганням інших вельмож. З іншого боку, він не довіряв Конрадові, а можливо, і Данилові також. Пакослав був зацікавлений у збереженні рівноваги сил між обома кандидатами в боротьбі за Краків – Владиславом Тонконогим та Конрадом Мазовецьким. Унаслідок описаних подій Пакослав Старий був відправлений у Русь⁴³, а потім якимось чином виявився покараним, про що свідчить документ Гримислави від 1230 р., де згадуються вислані Конрадом можновладці⁴⁴. На думку Б.Влодарського, питання їх повернення, швидше за все, обговорювалися 1230 р. на з'їзді в Гамбіні⁴⁵. Однак Пакослав був у Русі, мабуть, гостем, а не в'язнем. Цікаво, що після захоплення в 1230 р. Сandomирської землі Конрадом Мазовецьким і його сином Болеславом⁴⁶, на нетривалий період, як виявилось згодом, сandomирським воеводою став родич Пакослава Старого – Пакослав Молодший⁴⁷. Щоправда, з'явилися гіпотези щодо конфлікту між ними, але, як видно з джерел, вони обидва співпрацювали з Конрадом та його синами (акти 1230, 1231, 1232, 1237 рр.⁴⁸) і Генріхом Бородатим

⁴¹ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.754–758; Kronika halicko-wolyńska... – S.136–138.

⁴² *Włodarski B.* Polityczne plany Konrada I Mazowieckiego // Rocznik Towarzystwa Naukowego w Toruniu. – Т.76. – Toruń, 1971. – S.35–36; *Włodarski B.* Polska i Ruś 1194–1340. – Warszawa, 1966. – S.104.

⁴³ *Bieniak J.* Polityczne okoliczności śmierci Leszka Białego // Gąsawa w pamięci historycznej: W związku z 620 rocznicą lokacji miasta. – S.58.

⁴⁴ KDM. – Т.2. – №401.

⁴⁵ Ibid. – №399; *Włodarski B.* Polityczne plany... – S.37–38.

⁴⁶ Kodeks dyplomatyczny Polski (далі – KDP). – Т.2. – №9; №399–1230; №403–1232.

⁴⁷ *Urzednicy malopolscy...* – №960–961. Див. також: *Teterycz-Puzio A.* Na rozstajnych drogach: Mazowsze a Malopolska w latach 1138–1313. – Słupsk, 2012. – S.312–315.

⁴⁸ ZDMaz. – №295–296; Zbiór dyplomów klasztoru mogilskiego przy Krakowie (далі – Zmog) / Ed. E.Janota. – Kraków, 1865. – №12; KDM. – Т.2. – №404; Т.1. – №363.

(документи 1232, 1235 рр.)⁴⁹. Контакти Пакослава Старого з князями та руською елітою підтверджує Галицько-Волинський літопис. Як зауважив Д.Домбровський, у світлі джерела можна побачити, що з грона польських можновладців найвідомішими в Русі були в основному представники малопольських вельмож, приміром Пакослав Старий⁵⁰.

Під час боїв за Краків 1230-х рр. Конрада Мазовецького звинувачували у використанні руської допомоги. У буллі Григорія IX від 27 лютого 1233 р. згадано про участь у польських князівських міжусобицях «ворогів католицької віри» – сарацинів і русичів. Імовірно, під поняттям «сарацинів» і «ворогів віри» малися на увазі ятвяги та пруські племена, а, можливо, литовці, присутні в руських військах⁵¹. Про боротьбу Конрада за підтримки сил зі сходу згадується також у Великопольській хроніці⁵², у творі Я.Длугоша⁵³.

Як видно із джерел, Данило Галицький був важливим стратегічним союзником Конрада Мазовецького. Угода стосувалася взаємної участі в походах проти їхніх ворогів і включала, серед іншого, дозвіл на викрадення людей під час виправ як поляками, так і русичами. Данило підтримував прагнення Конрада тому, що, імовірно, на поточному етапі зі всіх князів династії П'ястів він найбільше його влаштовував як краківсько-сандомирський правитель. Отже вони потребували один одного. Галицький володар хотів змінити баланс сил у Русі, а Конрад прагнув вплинути на політичну ситуацію в польських землях. Мазовецько-руський союз, який тривав до кінця життя Конрада, також був пов'язаний із політикою князя проти ятвягів, на чій території претендували литовці.

Співпраця стосувалася також інших сфер діяльності, особливо тоді, коли син Конрада – Болеслав володів Сандомирщиною. У 1232 р. Конрад міг призначити заробітну плату у Сандомирській землі для латинського єпископа в Русі, яким став цистерціанець Герард. Він був висвячений на єпископа-місіонера, імовірно, за згодою Данила Галицького та проти волі гнєзненського архієпископа Пелца⁵⁴.

Із 1230 р. Данило й Василько брали активну участь у боротьбі за Галицьку землю. Данило здобув Галич завдяки допомозі Конрада Мазовецького та половців. Мешканці міста, однак, вибрали угорського короля Андрія II⁵⁵. У 1231 р., після невдалого плану вбивства Данила галицькими боярами і князем Олександром, галицький володар направив військо проти белзького правителя, у тому числі за участю Василькового воеводи – Мирослава. Олександр утік до Перемишля, а потім в Угорщину⁵⁶. Мирослав 1232 р. уклав від імені Данила угоду з угорським монархом: він віддав Олександрові Белз і Червень, а престол у Галичі зайняв син короля – Андрій. У цій поразці було звинувачено воеводу Мирослава, однак пізніше він зміг повернути милість володаря⁵⁷. Романовичі на той час, шукаючи допомоги, перебували в Польщі. У березні 1233 р. після битви під Шумськом Данило перехопив ініціативу. У 1232–1233 рр. Романовичі прагнули створити антигалицьку коаліцію. На початку зими 1233 р., коли помер король Андрій, Данило здобув Галич⁵⁸. Залишивши місто собі, він віддав Василькові

⁴⁹ KDM. – T.2. – №406; Zmog. – №13; *Włodarski B.* Polityczne plany... – S.37.

⁵⁰ *Dąbrowski D.* Uczestnicy wydarzeń gąsawskich 1227 w świetle przekazów kroniki halicko-wołyńskiej. – S.101–117.

⁵¹ *Białuński G.* Studia z dziejów plemion ruskich i jaćwieskich. – Olsztyn, 1999. – S.90.

⁵² *Kronika wielkopolska.* – Cap.74.

⁵³ *Długosz J.* Annales seu Cronicae... – Liber 7, 8 – Pod rokiem 1248.

⁵⁴ *Kozłowska-Budkowa Z.* Gerard // *Polski Słownik Biograficzny.* – T.7. – Kraków, 1958. – S.389.

⁵⁵ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.761.

⁵⁶ Там же. – Стб.764.

⁵⁷ Там же. – Стб.765–770.

⁵⁸ *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.200–201.

владу на Волині. У 1233–1234 рр. у Південній Русі існували два політичні табори. Після поразки, завданої Володимирові Рюриковичу під Києвом, на зворотному шляху відбувся бій під Торчеськом, де Данило втратив коня й був змушений тікати з поля битви⁵⁹. Ця поразка ускладнила його становище. У 1235 р. Романовичі знову втратили Галич на користь Михайла Всеволодовича та його сина Ростислава.

Це був період, коли відбувалася зміна союзників. За підбурюванням Михайла й Ростислава Конрад приєднався до коаліції проти Романовичів. Ті, своєю чергою, уклали угоду з княгинею Гримиславою, яка захищала краківсько-сандомирські володіння для свого сина. Вона боронила їх, насамперед, від Конрада, котрий успішно завоював північну частину Краківсько-Сандомирського князівства, зокрема радомські землі (приблизно в 1235 р.)⁶⁰.

У той час Данило шукав підтримки в інших правителів, наприклад, він міг звернутися по допомогу до угорського короля. Не виключено, що 1235 р. визнав зверхність Бели IV й, напевно, зустрічався з ним під час його коронації⁶¹. Данило та Василько також отримали сприяння з боку п'ястівських противників Конрада. У 1235 р. Василько попросив допомоги в Польщі проти Михайла й наприкінці року польські війська підтримали Романовичів⁶². Імовірно, це були сили, надіслані княгинею Гримиславою за згодою Генріха Бородатого та завдяки посередництву Пакослава Старого. Це сталося в період загострення бойових дій між Конрадом Мазовецьким і Генріхом Бородатим. Я.Длугош під 1235 р. зазначив про спорудження у Краківській землі трьох дерев'яних замків. Воїни Болеслава Сором'язливого та Генріха Бородатого повинні були перешкодити постачанню харчів Конрадовому війську. Під час цих боїв вони оточили костел Св. Андрія і змусили Конрада та його лицарів залишити споруду⁶³.

У 1236 р. мазовецький князь підтримав Михайла Всеволодовича, який, згідно з твердженням Галицько-Волинського літопису, мав привести ляхів і половців супроти Данила. Конрад направився під Холм і вислав людей у бік Червеня. Однак їх схопили та привели до Данила в Городок. Михайло чекав підтримки Конрада й Ізяслава, котрий ішов разом із половцями. Проте після пограбування Галицької землі кочовики рушили назад. Похід зазнав невдачі та, повертаючись, Конрад утратив багатьох воїнів під час нічної переправи через річку Вепр. Данило в той час зібрав проти Конрада військо, що складалася з литовців та вояків Ізяслава Новгородського⁶⁴. За даними Галицько-Волинського літопису, Конрад Мазовецький організував похід на Східну Волинь і зазнав поразки в битві з Васильком під Червенем. У відповідь на це Данило в березні 1237 або 1238 рр. здійснив виправу та приєднав до Русі Дорогочин. У той час магістр Добжинського ордену Бруно та його товариші опинилися в руському полоні. Частина дослідників уважали, що це була велика битва⁶⁵, однак, швидше за все, ідеться про прикордонний конфлікт⁶⁶. У 1237 р. Данило здобув Перемишль і напав на Галич. Залишаючись у конфлікті з Конрадом, він у 1238 р. сприяв литовському вторгненню Міндовга разом із новгородським князем Ізяславом у Мазовію⁶⁷. Можливо, саме цю битву описує документ Конрада для Готарда від 1241 р., згідно з яким останньому

⁵⁹ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.773.

⁶⁰ *Eodyński M.* Stosunki w Sandomierskiem w latach 1234–1239 // *Kwartalnik Historyczny.* – Т.25. – 1911. – S.24–25.

⁶¹ *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.208.

⁶² ПСРЛ. – Т.2. – Стб.774.

⁶³ *Długosz J.* Annales seu Cronicae... – Liber 5, 6. – P.272–274.

⁶⁴ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.800–803; *Kronika halicko-wolyńska...* – S.152–153.

⁶⁵ *Комляр М.Ф.* Війна Волинського князівства з Добжинським орденом // *Середньовічна Україна.* – Вип.1. – К., 1994. – С.17–28.

⁶⁶ *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.213.

⁶⁷ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.776; *Błaszczyk G.* Dzieje stosunków... – S.35.

надавалося село як винагорода за його нещодавню перемогу над пруссами, литовцями та ятвягами⁶⁸.

Тут слід задатися запитанням: чому у відносинах Конрада Мазовецького й Данила Галицького наступило охолодження? Імовірно, можемо припустити, що мала місце політична домовленість між галицьким князем і противниками Конрада – Генріхом Бородатим та княгинею Гримиславою. Занепокоєння Конрада, вірогідно, було викликано також спробами Данила налагодити співпрацю з угорським королем Белою IV, з яким оточення Гримислави підтримувало близькі відносини завдяки одруженню її дочки Саломеї з братом Бели – Коломаном. Також, можливо, уже тоді планувався шлюб Болеслава Сором'язливого та угорської княжни Кінги, що був укладений 1239 р.⁶⁹ Правдоподібно, певну роль у погіршенні відносин зіграли угоди Конрада з тевтонськими лицарями, які загрожували язичницьким союзникам руських князів. Ідеться також про співпрацю Данила з литовцями, що їх Романовичі використовували в боротьбі з Михайлом Всеволодовичем⁷⁰.

Для Конрада Мазовецького ключову роль у його політиці відіграло посідання краківського престолу. Тому підтримку Данилом Гримислави й Генріха Бородатого він сприймав як відверто ворожий крок. Пакослав Старий, якому довіряли Романовичі та представники руської еліти, імовірно, сприяв цій угоді⁷¹. Близько 1238 р. почали погіршуватися відносини Конрада з одним із його синів, а саме Казимиром Куявським. Це був важкий період для князя, коли він не лише воював зі своїм недавнім союзником – Данилом Галицьким, але й наклав на нього прокляття за вбивство каноніка Яна Чаплі, здійснене внаслідок підтримки тим наміру одруження Казимира Куявського з силезькою княжною Констанцією, онучкою Конрадового ворога – Генріха Бородатого⁷². Однак церковне середовище не було однозначно налаштоване проти Конрада, тому досить швидко відбулася угода між ним і представниками костелу. Вони були присутніми на з'їзді у Пшедбожі (архієпископ Пелка, краківський єпископ Віслав та декілька прелатів), де Конрад, відрікаючись від частини раніше завойованих земель, прагнув урегулювати ситуацію⁷³.

У цій ситуації Конрад Мазовецький, безумовно, також був зацікавлений у припиненні конфлікту з Данилом Галицьким. Князі відновили співпрацю після монгольської навали. У період нападу степовиків і після захоплення ними Києва у другій половині грудня 1240 р. Конрад підтримав чернігівського Михайла Всеволодовича, який був його племінником⁷⁴. Михайло згодом із Конрадових володінь вирушив у Вроцлавську землю, однак після появи там кочовиків повернувся у замок Конрада⁷⁵. Данило Галицький також незабаром скористався притулком у своїх мазовецьких родичів. Він прибув до Сандомира під час монгольської навали, коли повертався з

⁶⁸ ZDMaz. – №407; KDP. – T.2 / Ed. L.Rzyszczewski, A.Muczowski, J.Bartoszewicz. – Warszawa, 1852. – №28.

⁶⁹ KDM. – T.1 / Ed. F.Piekosiński. – Kraków, 1876. – №24 («in Wojnicz cum apportata esset filia Belle regis Hungarie nostre filio Boleslao in uxorem»); *Labuda G.* Zaginiona kronika z pierwszej połowy XIII w. w Rocznikach Królestwa Polskiego Jana Długosza. – Poznań, 1983. – S.133–134.

⁷⁰ *Bartnicki M.* Polityka zagraniczna... – S.74, 77; *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.211.

⁷¹ *Bartnicki M.* Elita księstwa krakowsko-sandomierskiego wobec stosunków z księstwami ruskimi w XIII w. // Соціум. – Вип.7. – К., 2007. – С.19.

⁷² *Kronika wielkopolska.* – Cap.69; *Długosz J.* Annales seu Cronicae... – Liber 5, 6. – P.286–287.

⁷³ KDP. – T.1. – №28; *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski.* – T.1 / Wyd. I.Zakrzewski. – Poznań, 1877. – №221; KDM. – T.2. – №417; *Trawkowski S.* Po zabójstwie scholastyka Jana Czaplī // *Personae, coligationes, facta* / Red. J.Bieniak. – Toruń, 1991. – S.26–32; *Szymczak J.* Udział synów Konrada I w realizacji jego planów politycznych // *Rocznik Łódzki.* – T.29. – Łódź, 1980. – S.44.

⁷⁴ *Dąbrowski D.* Król Rusi... – S.75 (схема 10).

⁷⁵ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.782–784; *Kronika halicko-wołyńska...* – S.159–160. Див. також: *Нагірний В.* Відносини галицько-волинських князів із монголами в середині 40-х рр. XIII ст.: вибрані проблеми // *Карпати: людина, етнос, цивілізація.* – Т.2. – Івано-Франківськ, 2010. – С.32–40.

Угорщини через польські землі в напрямку Бардейова. Там він отримав інформацію про те, що його брати, діти і дружина, рятуючись, покинули руські терени («до ляхів»). Потім Данило вирушив на Мазовію до Болеслава – сина Конрада. Він залишався у Вишограді, поки не дізнався, що монголи пішли з його володінь. Відтак повернувся до свого князівства. У нього виникли проблеми в Дорогочині⁷⁶, урешті-решт староста замку поступився Данилові⁷⁷. Однак воєвода одного з міст Галицької землі – Доброслав Судич, який підтримував Михайла Всеволодовича, захопив Пониззя⁷⁸.

Зрештою монгольська навала сприяла примиренню Романовичів і Конрада, а також Данила та Василька зі швагром Михайлом Всеволодовичем. Імовірно, йшлося про існування почуття династичної й сімейної солідарності, яке у специфічних умовах виявилось сильнішим фактором, ніж випадкові конфлікти (принаймні це випливає з тексту Галицько-Волинського літопису). Конрад та його син Болеслав гостинно прийняли Данила у важкий для нього 1241 р., хоча залишалися спірні питання, як, наприклад, належність Дорогочина. Романовичів могло занепокоїти зростання могутності Конрада, який у 1241 р. захопив Краків і об'єднав у своїх руках усі польські землі, що межували з Галицько-Волинською Руссю⁷⁹. Урешті-решт було досягнуто домовленості: Конрад відмовився від Дорогочина, а руські князі звільнили полонених лицарів.

Правління Конрада Мазовецького у Кракові тривало близько двох років. Він утратив Краківсько-Сандомирське князівство після битви під Суходолом, яка відбулася 25 травня 1243 р.⁸⁰ У висвітленні «Річника Краківської капітули» тоді Конрада підтримали опольсько-рациборський князь Мешко, Пшемисл I і Конрадові сини – Болеслав та Казимир Куявські⁸¹. За словами Д. Домбровського, при Суходолі Романовичі не допомогли Конрадові, оскільки їм було не вигідне зміцнення позицій останнього⁸².

Коли в 1243 р. мазовецький володар утратив Краків, то першими кроками щодо відновлення панування стали мирні переговори. На початку серпня того року разом із синами Казимиром і Семовітом він розпочав перемовини зі Гримиславою та Болеславом Сором'язливим під час зустрічі на річці Мірава в Келецькій землі⁸³. Однак вони не принесли бажаних для Конрада результатів. Тому князь, удержись у Краківську землю, повернувся до своїх перевірених методів і діяльності. Можливо, він деякий час не міг розраховувати на допомогу власних синів, адже в той час володіння Казимира та Болеслава були пограбовані пруссами⁸⁴. У «Річнику Гнезненської капітули» й «Великопольській хроніці» під 1243 р. читаємо, що Конрад напав на села, які належали до Краківського єпископства, за що єпископ Прандота відлучив його від церкви й архієпископ Пелка це підтвердив⁸⁵. Незабаром після втрати Кракова Конрад Мазовецький із руськими союзниками вторгся в північні та східні

⁷⁶ Див.: *Майоров А.В.* Даниил Романович и галичане в канун татаро-монгольского нашествия // Исследования по русской истории: Сб. ст. к 65-летию проф. И.Я.Фроянова. – Санкт-Петербург; Ижевск, 2001; *Его же.* Александр Невский и Даниил Галицкий (К вопросу о взаимоотношениях русских князей с татарами) // Князь Александр Невский / Отв. ред. Ю.К.Бегунов, А.Н.Кирпичников. – Санкт-Петербург, 1995.

⁷⁷ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.786; *Kronika halicko-wolyńska...* – S.163; *Włodarski B.* Polska i Rus'... – S.121; *Nagirnyj W.* Polityka zagraniczna... – S.218.

⁷⁸ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.789. Див. також: *Грушевський М.* Галицьке боярство XII–XIII в. // *Його ж.* Твори у 50 т. – Т.6: Історичні студії та розвідки (1895–1900). – Л., 2004. – С.439.

⁷⁹ *Dąbrowski D.* Daniel... – S.245.

⁸⁰ МРН. – Т.2. – S.838.

⁸¹ KDM. – Т.2. – №436; МРН: NS. – Т.5. – P.87; *Nowacki B.* Przemysł I. – Poznań, 2003. – S.113.

⁸² *Dąbrowski D.* Daniel... – S.246.

⁸³ KDP. – Т.3. – №20, 22; KDM. – Т.2. – №423; ZDMaz. – №442.

⁸⁴ *Szymczak J.* Udział synów... – S.50.

⁸⁵ *Rocznik kapituły gnieźnieńskiej* // МРН: NS. – Т.6. – P.6; *Kronika wielkopolska.* – Cap.74.

окраїни Краківсько-Сандомирського князівства. Імовірно за все, у другій половині липня 1243 р. Романовичі напали на прикордоння Малополющі, згадки про що знаходимо в Галицько-Волинському літописі. Данило з Васильком поділили військо на чотири частини: перший воював неподалік від Любліна, другий – уздовж Ізvoli та Лади поблизу Бяли, князівський придворний Андрій – по Сяну, а воєвода Вишата – на Підгір'ї. Забравши здобич, Данило й Василько прибули до Люблінського краю. Однак у Завихоста вони не змогли перетнути повноводну Віслу та повернули назад⁸⁶. Можливо, брати згадали, що саме у цьому місці під час переправи загинув їхній батько.

У Галицько-Волинському літописі читаємо, що війська Болеслава Сором'язливого напали на околиці Анджейова. Коли про це дізналися Данило і його брат Василько, то, зібравши сили, наказали побудувати металеві машини й інші пристрої, необхідні для підкорення твердині, та вирушили з Холма до Любліна, подолавши відстань між ними за один день. Розпочалася облога. Як свідчать джерела, переконавшись у тому, що люблінці надавали допомогу Конрадові, Данило й Василько, спустошуючи все на своєму шляху, покинули Люблінську землю⁸⁷. Із цього можна зробити висновок, що вони не змогли захопити місто⁸⁸. За поданими в «Річнику Краківської капітули» розповідями випливає, що в 1244 р. Конрад міг би напасти на Келецьку землю, отже Малополющу згодом зачепили б руська та мазовецька навали одночасно. Спочатку ми знаходимо у згаданому джерелі помилкові відомості про знищення Любліна пруссами (замість русинів), а потім інформацію про пљондрування Кельце князем Конрадом⁸⁹. «Великопольська хроніка», не подаючи дати, зазначає про напад останнього з численними язичниками на околиці міста. Тут таки знаходимо загальні відомості про те, що Конрад Мазовецький, воюючи за землі Болеслава Сором'язливого, нерідко приводив ятвягів, сковітів, пруссів, литовців, жмудь, котрі спустошували Болеславові володіння⁹⁰. У польських джерелах (річники Траски, Краківський, а також Шамотульський кодекс) знаходимо дані про руйнування пруссами (ймовірно русичами) Лукова, Любліна, Сецехова⁹¹. Згідно зі «Свентокшиським річником», русичі після багатьох приступів здобули Люблін, зруйнували все в місті, захопили замок і побудували башту⁹². Однак вважається, що так званий донжон у цьому місті (головну башту місцевого замку) почали зводити трохи пізніше. Імовірно, за наказом Болеслава Сором'язливого, її було споруджено для зміцнення прикордоння Малополющі від набігів зі сходу⁹³. Безперечно, що напад Данила на Люблінську землю був узгоджений із Конрадом.

У 1245 р. в Русі тривала війна між Ростиславом Михайловичем з одного боку, і Данилом Галицьким та його братом – з іншого. Перший попросив про підтримку проти другого свого угорського тестя Белу IV. Потім він поїхав до Краківсько-Сандомирського князівства. Згідно зі свідченнями Галицько-Волинського літопису, переконав удову Лешека Гримиславу надіслати з ним своїх воїнів. Варто нагадати, що ця княгиня – мати Болеслава Сором'язливого, який теж був зятем

⁸⁶ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.797; Kronika halicko-wołyńska... – S.169–170.

⁸⁷ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.795–797; Kronika halicko-wołyńska... – S.170. Щодо дати див.: *Włodarski B.* Polska i Ruś... – S.125. *Mysłiński K.* Problemy terytorialne w stosunkach między Polską i księstwem halicko-włodzimierskim // *Nihil superfluum esse: Studia z dziejów średniowiecza / Red. J.Strzelczyk, J.Dobosz.* – Poznań, 2000. – S.231–233.

⁸⁹ МРН: NS. – Т.5. – Р.80.

⁹⁰ Kronika wielkopolska. – Cap.62.

⁹¹ МРН. – Т.2. – Р.838; Т.3. – Р.167; МРН: NS. – Т.5. – Р.80, 241.

⁹² МРН: NS. – Т.12. – Р.39.

⁹³ *Kozierowski W.* Późnoromańskie formy stylowe w architekturze wieży na zamku lubelskim // *Studia i Materiały Lubelskie.* – Т.9. – Lublin, 1982. – S.65–69; *Kutyłowska I.* Nowe dane o budowlach wieżowych tzw. «wołyńskiego typu» koło Chelma i na pograniczu polsko-ruskim // *Najważniejsze odkrycia archeologiczno-architektoniczne Chelma i okolic.* – Chelma, 1997. – S.65.

Бели IV. Ростислав також пообіцяв підтримку краківського князя та його матері тим можновладцям, котрі після виходу Конрада Мазовецького з Малополющі втекли у Данилові землі. Під Перемишлем стався бій, проте його перебіг виявився невдалим для Ростислава. Кінь князя впав, а він сам травмував спину. 18 серпня 1245 р. відбулася битва під Ярославом, у ході якої Романовичі перемогли угорсько-малопольське військо. Данило й Василько через послів добивалися допомоги від Конрада. При цьому вони наголошували, що з його провини зазнали нападу Болеслава, адже допомагали йому в боротьбі з цим князем. Конрад, як і Міндовг, послав допомогу, утім війська обох правителів не прибули вчасно⁹⁴.

Про напрями політики Данила Галицького та Конрада Мазовецького у 1240-х рр. свідчили шлюби, укладені дітьми й родичами князів. Завдяки одруженню Данилового сина Лева з дочкою Бели IV Констанцією Данило опинився серед союзників угорського короля⁹⁵. У період між 1242 і 1248 рр. Данило уклав альянс із Міндовгом, узявши за дружину його племінницю. Однак мазовецько-галицький союз також зміцнився, про що свідчили три династичні (русько-мазовецькі) шлюби 1244–1248 рр. Коли розгорілася суперечка між Данилом і Ростиславом – зятем Бели, спілку Данила Романовича з Конрадом Мазовецьким зміцнив шлюб Болеслава Конрадовича з Анастасією, дочкою Олександра Всеволодовича – двоюрідного брата Романовичів (між квітнем 1244 і серпнем 1245 рр.)⁹⁶. Можливо також, що вже в 1245 або у середині 1246 рр. відбулося одруження молодшого брата Данила – волинського князя Василька Романовича з Дубравкою – імовірною дочкою Конрада Мазовецького⁹⁷. Невдовзі по його смерті укладено третій русько-мазовецький шлюб. Вірогідно, розмови на цю тему велися ще за життя Конрада, або ж на його похороні було узгоджено деталі шлюбного союзу сина Семовіта⁹⁸ й Переяслави – дочки Данила Романовича чи його родички⁹⁹, що сталося після 24 червня 1247 р. (у документі, датованому тим днем, Семовіт згадується як «iuvenis domicellus») ¹⁰⁰.

Конрад, плануючи наступний похід узимку 1245–1246 рр., на цей раз спрямований проти ятвягів, попросив Василька про допомогу. Однак, як читаємо в Галицько-Волинському літописі, через погіршення погодних умов (випав сніг, шляхи обледеніли) військо, дійшовши до річки Нур, повернулося назад¹⁰¹.

У 1246 р. Конрад Мазовецький востаннє напав на Краківсько-Сандомирське князівство. Відбулася битва під Заришовом (можливо Ярошином), в якій князь за допомогою литовців та опольського володаря Мешка переміг Болеслава Сором'язливого,

⁹⁴ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.798; Kronika halicko-wolyńska... – S.173–174.

⁹⁵ *Dąbrowski D.* Małżeństwa Daniela Romanowicza (aspekt genealogiczny i polityczny) // *Venerabiles, nobiles et honesti: Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej: Prace ofiarowane Profesorowi Januszowi Bieniakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestopięćlecie pracy naukowej* / Red. A.Radziński, A.Supruniuk, J.Wroniszewski. – Toruń, 1997. – S.48–50.

⁹⁶ *Dąbrowski D.* Genealogia... – S.314, 391–393; *Idem.* Król Rusi... – S.188–189.

⁹⁷ *Dąbrowski D.* Małżeństwa Wasylka Romanowicza: Problem mazowieckiego pochodzenia drugiej żony // *Europa Środkowa i Wschodnia w polityce Piastów* / Red. K.Zielińska-Melkowska. – Toruń, 1997. – S.227–231; *Jasiński K.* Rodowód Piastów małopolskich i kujawskich. – Poznań; Wrocław, 2001. – S.88–90.

На думку М.Котляра, Дубравка (Дубрава) – це ім'я дочки владими́ро-суздальського князя Юрія Всеволодовича, котра стала першою дружиною Василька Романовича (див.: Котляр Н.Ф. Двор галицьких Романовичей (XIII в.) // *Древняя Русь: Вопросы медиевистики.* – Вып.1(31). – Москва, 2008. – С.65).

⁹⁸ *Tęgowski J.* Kontakty rodzinne dynastów polskich i ruskich w średniowieczu // *Między sobą: Szkice historyczne polsko-ukraińskie* / Red. T.Chynczewska-Hennel, N.Jakowenko. – Lublin, 2000. – S.27–28.

⁹⁹ *Dąbrowski D.* Genealogia... – S.656–669.

¹⁰⁰ *Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka.* – T.1 / Ed. S.M.Szacherska. – Warszawa, 1975, – №12.

¹⁰¹ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.799–800; Kronika halicko-wolyńska... – S.179. Див. також: *Нагірний В.* Ятвязька проблема в зовнішній політиці Данила Галицького // *Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали і дослідження.* – Т.3. – Одеса, 2002. – S.227–228.

котрий був змушений тікати¹⁰². Поблизу Кракова було споруджено три сторожові башти. Не виключено, що мазовецького князя підтримали руські союзники. У «Краківському річнику» записано, що русичі 1246 р. з'явилися під Люблінном, Сецехомом і Луковом. Ще в тому році Болеслав повинен був змусити Конрада відступити, що, імовірно, було пов'язано зі смертю опольсько-рациборзького князя Мешка II Грубого та вторгненням ятвягів у Мазовію¹⁰³.

Організувати черговий похід Конрад Мазовецький уже не зміг – 31 серпня 1247 р. він пішов із життя¹⁰⁴. Я.Длугош писав, що князь помер у старості, утопившись від ведення «несправедливих» воєн, під час яких він приводив «варварські» війська на краківсько-сандомирські землі¹⁰⁵. Деяко по-іншому описував цю смерть автор Галицько-Волинського літопису. Знаходимо там відомості, що помер «милостивий князь Конрад», який був «знаменитим і добрим правителем», а його кончина засмутила Данила та Василька¹⁰⁶. Наведена вище інформація дає опосередковану оцінку мазовецько-галицького союзу. Обидва Романовичі були добре знайомі з Конрадом, довго з ним співпрацювали й, вочевидь, знаходили спільну мову.

Із поданого вище аналізу джерел випливає, що Конрад цінував руське союзництво та шанував руських воїнів. Є непрямі згадки про зустрічі князів, котрі, імовірно, відбувалися як у володіннях Конрада, так і Романовичів, можливо у прикордонному місті Холм, значення якого особливо посилилося після 1241 р.¹⁰⁷ Галицькі правителі підтримували мазовецького князя, адже їм було важливо, щоб саме він із-поміж інших П'ястів порядкував на суміжних з їхніми теренах. Кілька разів вони надавали збройну підтримку Конрадові та, як свідчить Галицько-Волинський літопис, робили це частіше й ефективніше, ніж той допомагав їм. Утім слід пам'ятати, що метою згаданого джерела було вигідне представлення дій Романовичів. Своєю чергою польські пам'ятки надають досить поверхову інформацію з цього приводу, зосереджуючись на вторгненнях Конрада Мазовецького в Малополющу за участю військ зі сходу, одночасно обходячи увагою або маргіналізуючи його походи, здійснені за допомогою руських князів. Кількість шлюбів в обох родах свідчила про те, що союз мав стратегічний характер. У 1230-х рр. важливу роль у стосунках Конрада з Данилом Галицьким відіграв Пакослав Старий. Він, можливо, також сприяв тимчасовому охолодженню цих взаємин, що пояснюється захистом ним інтересів княгині Гримислави та її сина Болеслава Сором'язливого й недовірою до Конрада Мазовецького. При розгляді взаємин мазовецького та галицького князів заслуговує на увагу їх довготривалість. Навіть помітне охолодження 1230-х рр. не стало на перешкоді цій багаторічній співпраці.

REFERENCES

1. Aleksandrov, D.N. (1997). *Galitsko-Volynskaja zemlja v XIII – pervoj chetverti XIV vv.* Moskva. [in Russian].
2. Bartnicki, M. (2005). *Polityka zagraniczna księcia Daniela halickiego w latach 1217–1264.* Lublin. [in Polish].
3. Bartnicki, M. (2007) Elita księstwa krakowsko-sandomierskiego wobec stosunków z księstwami ruskimi w XIII w. *Соцiум*, 7. Kyiv. [in Polish].
4. Białuński, G. (1999). *Studia z dziejów plemion ruskich i jaćwieskich.* Olsztyn. [in Polish].
5. Bieniak, J. (2009). Polityczne okoliczności śmierci Leszka Białego. *Gąsawa w pamięci historycznej: W związku z 620 rocznicą lokacji miasta.* Ed. D.Karczewski. Inowrocław. [in Polish].

¹⁰² Kronika wielkopolska. – Cap.80; MPH. – T.2. – P.838; T.3. – P.168–169.

¹⁰³ Rocznik kapituły krakowskiej // MPH: NS. – T.5. – P.81–82; *Szymczak J.* Udział synów... – S.52.

¹⁰⁴ *Jasiński K.* Rodowód Piastów małopolskich... – S.32–33.

¹⁰⁵ *Długosz J.* Annales seu Cronicae... – Liber 7, 8. – Pod rokiem 1248.

¹⁰⁶ ПСРЛ. – Т.2. – Стб.801; Kronika halicko-wolyńska... – S.180.

¹⁰⁷ Див. Буко А., Дзеньковський Т., Голуб С. Холм доби Данила Романовича у світлі результатів найновіших розкопок // Галичина та Волинь у добу середньовіччя: До 800-річчя з дня народження Данила Галицького. – Л., 2001. – С.187–190.

6. Błaszczyk, G. (1998). *Dzieje stosunków polsko-litewskich od czasów najdawniejszych do współczesności. Trudne początki, 1*. Poznań. [in Polish].
7. Buko, A. (2009). *Stolpie: Tajemnice kamiennej wieży*. Warszawa. [in Polish].
8. Buko, A., Dzienkovskiy, T., Golub, S. (2001). Kholm doby Danyla Romanovycha u svitli rezultativ nainovishykh rozkopok. *Halychyna ta Volyn u dobu srednovichchia: Do 800-ricchbia z dnia narodzhennia Danyla Halytshkoho*. Lviv. [in Ukrainian].
9. Dąbrowski, D. (1997). Małżeństwa Daniela Romanowicza (aspekt genealogiczny i polityczny). *Venerabiles, nobiles et bonesti: Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej: Prace ofiarowane Profesorowi Januszowi Bieniakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestopięćciolecie pracy naukowej*. Ed. A.Radziwiński, A.Supruniuk, J.Wroniszewski. Toruń. [in Polish].
10. Dąbrowski, D. (1997). Małżeństwa Wasylka Romanowicza: Problem mazowieckiego pochodzenia drugiej żony. *Europa Środkowa i Wschodnia w polityce Piastów*. Ed. K.Zielińska-Melkowska. Toruń. [in Polish].
11. Dąbrowski, D. (2008). *Genealogia Mściśławowiczów*. Kraków. [in Polish].
12. Dąbrowski, D. (2009). Uczestnictwo wydarzeń gąsawskich 1227 w świetle przekazów kroniki halicko-wołyńskiej. *Gąsawa w pamięci historycznej: W związku z 620 rocznicą lokacji miasta, 95–98*. Ed. D.Karczewski. Inowrocław. [in Polish].
13. Dąbrowski, D. (2012). *Daniel Romanowicz król Rusi (ok. 1201–1264): Biografia polityczna*. Kraków. [in Polish].
14. Dąbrowski, D. (2016). *Król Rusi Daniel Romanowicz: O ruskiej rodzinie księżęcej, społeczeństwie i kulturze w XIII w*. Kraków. [in Polish].
15. Golovko, A.B. (1988). *Drevnjaja Rus i Polsha v politicheskih vzaimootnoshenijakh X – pervoj treti XIII vv*. Kiev. [in Russian].
16. Hołowko, O.B. (2008). Halicki okres działalności księcia Mściśława Mściśławowicza Udalego. *Klio: Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym, 11, 5–12*. Toruń. [in Polish].
17. Jasiński, K. (2001). *Rodowód Piastów małopolskich i kujawskich*. Poznań; Wrocław. [in Polish].
18. Jusupowicz, A. (2011). Mirosław-piastun i Mirosław Halicki w przekazach Kroniki halicko-wołyńskiej. *Ukraina: kulturalna spadkobczyna, natsjonalna svidomist, derzhavnist, 20*. Lviv. [in Polish].
19. Jusupowicz, A. (2013). *Elity ziemi halickiej i wołyńskiej w czasach Romanowiczów (1205–1269): Studium prozopograficzne*. Warszawa. [in Polish].
20. Kalendarz katedry krakowskiej (1978). *Monumenta Poloniae Historica: Nova Series, 5*. Ed. Z.Kozłowska-Budkowa. Warszawa. [in Latin, in Polish].
21. Kotliar, M.F. (1998). *Halytshko-Volynska Rus*. Kyiv. [in Ukrainian].
22. Kotliar, M.F. (2002). *Danylo Halytshkyi*. Kyiv. [in Ukrainian].
23. Kotliar, N.F. (2008). Dvor galitskikh Romanovichej (XIII v.). *Drevnjaja Rus, 1(31)*. [in Russian].
24. Kotliar, M.F. (1994). Viina Volynskoho kniazivstva z Dobzhynskym ordenom. *Srednovichnia Ukraina, 1*. Kyiv. [in Ukrainian].
25. Kozierowski, W. (1982). Późnoromańskie formy stylowe w architekturze wieży na zamku lubelskim. *Studia i Materiały Lubelskie, 9*. Lublin. [in Polish].
26. Kozłowska-Budkowa, Z. (1958). Gerard. *Polski Słownik Biograficzny, 7*. Kraków. [in Polish].
27. Kronika Dzierzwy (2013). *Monumenta Poloniae Historica: Nova Series, 15*. Ed. K.Pawłowski. Kraków. [in Latin, in Polish].
28. *Kronika halicko-wołyńska. Kronika Romanowiczów* (2017). Transl. D.Dąbrowski, A.Jusupowicz. Kraków; Warszawa. [in Polish].
29. Kronika wielkopolska (1970). *Monumenta Poloniae Historica: Nova Series, 8*. Ed. B.Kürbis. Warszawa. [in Latin, in Polish].
30. Kutylowska, I. (1997). Nowe dane o budowlach wieżowych tzw. «wołyńskiego typu» koło Chelma i na pograniczu polsko-ruskim. *Najważniejsze odkrycia archeologiczno-architektoniczne Chelma i okolic*. Chelm. [in Polish].
31. Labuda, G. (1981). Dwa zamachy stanu w Polsce 1177–1179, 1202–1206. *Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 82*. [in Polish].
32. Labuda, G. (1983). *Zaginiona kronika z pierwszej połowy XIII w. w Rocznikach Królestwa Polskiego Jana Długosza*. Poznań. [in Polish].
33. Majorov, A.V. (1995). Aleksandr Nevskij i Daniil Galitskij (K voprosu o vzaimootnoshenijakh russkikh knjazej s tatarami). *Knjaz Aleksandr Nevskij*. Eds. Ju.K.Begunov, A.N.Kirpichnikov. Sankt-Peterburg. [in Russian].
34. Majorov, A.V. (1999). Borba Daniila Romanovicha za galitskij stol s vengrami v konce 20 – nachale 30-kih godov XIII v. Ch.1: Galitskaja obshchina i knjaz Daniil. *Vestnik SPbGU, ser.2, vyp.1*. [in Russian].
35. Majorov, A.V. (2000). Borba Daniila Romanovicha za galitskij stol s vengrami v kontse 20 – nachale 30-kih godov XIII v. Ch.2: Galitskaja obshchina i korolevich Andrej. *Vestnik SPbGU, ser.2, vyp.2*. [in Russian].
36. Majorov, A.V. (2001). Daniil Romanovich i galichane v kanun tataro-mongolskogo nashestvija. *Issledovanija po ruskoj istorii: Sbornik statej k 65-letiju prof. I.Ja.Frojanova, 20*. Sankt-Peterburg; Izhevsk. [in Russian].
37. Majorov, A.V. (2011). O proiskhozhdenii imeni i utocnennii daty rozhdenija Daniila Galitskogo. *Ukraina: kulturalna spadkobczyna, natsjonalna svidomist, derzhavnist, 20: Actes Testantibus: Yuvileinyi zbirnyk na posbanu Leontija Voityovcha*. Lviv. [in Russian].
38. Majorov, A.W. (2010). Ostatnia wyprawa Romana Mściśławowicza (Z dziejów polityki zagranicznej Rusi Halicko-Wołyńskiej). *Klio: Czasopismo Poświęcone Dziejom Polski i Powszechnym, 14*. Toruń. [in Polish].
39. Myśliński, K. (2000). Problemy terytorialne w stosunkach między Polską i księstwem halicko-włodzimierskim. *Nibil superfluum esse: Studia z dziejów średniowiecza*. Ed. J.Strzelczyk, J.Dobosz. Poznań. [in Polish].
40. Nagirnyj, W. (2011). *Polityka zagraniczna księstw ziem halickiej i wołyńskiej w latach 1198 (1199) – 1264*. Kraków. [in Polish].
41. Nahirnyi, B. (2010). Vidnosyny halytshko-vołynskykh kniaziv iz monoholamy v seredyni 40-kh rr. XIII st.: vybrani problemy. *Karpaty: liudyna, etnos, tsyvilizatsiia, 2*. Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].
42. Nahirnyi, V. (2002). Yativzaka problema v zovnishnij politytsi Danyla Halytshkoho. *Arkheolohiia ta etnolohiia Skhidnoi Evropy: materialy i doslidzhennia, 3*. Odesa. [in Ukrainian].
43. Nowacki, B. (2003). *Przemysł I*. Poznań. [in Polish].
44. Okraszewska, I. (2002). Agafia, księżna mazowiecka, krakowska i łączycza. *Niebem i sercem okryta: Studia historyczne dedykowane dr Jolancie Malinowskiej*. Ed. M.Malinowski. Toruń. [in Polish].
45. Pashuto, V.T. (1950). *Ocherki po istorii Galitsko-Volynskoj Rusi*. Moskva. [in Russian].
46. Piotr z Dusburga (2004). *Kronika ziemi pruskiej*. Transl. S.Wyszomirski, ed. J.Wenta. Toruń. [in Polish].
47. *Rocznik kapituly gnieźnieńskiej* (1962). *Monumenta Poloniae Historica: Nova Series, 5*. Ed. Z.Kozłowska-Budkowa. Warszawa. [in Latin, in Polish].
48. *Rocznik krótki. Rocznik świętokrzyski nowy* (1978). *Monumenta Poloniae Historica: Nova Series, 5*. Ed. Z.Kozłowska-Budkowa. Warszawa. [in Latin, in Polish].
49. Rymar, E. (1999). Kiedy Mieszko Płatonogi panował w Krakowie? *Roczniki Historyczne, 65*. [in Polish].
50. Samsonowicz, H. (2008). *Konrad Mazowiecki (1187/88 – 31 VIII 1247)*. Kraków. [in Polish].
51. Szymczak, J. (1980). Udział synów Konrada I w realizacji jego planów politycznych. *Rocznik Łódzki, 29*. [in Polish].
52. Teterycz-Puzio, A. (2012). *Na rozstajnych drogach: Mazowsze a Małopolska w latach 1138–1313*. Słupsk. [in Polish].
53. Teterycz-Puzio, A. (2016). *Piastowskie księżne regentki: O utrzymanie władzy dla synów (koniec XII w. – początek XIV w.)*. Kraków. [in Polish].

54. Teterycz-Puzio, A. (2019). *Konrad Mazowiecki: Książ wielki łacki (1187/89 – 31 sierpnia 1247)*. Kraków. [in Polish].
55. Tęgowski, J. (2000). Kontakty rodzinne dynastów polskich i ruskich w średniowieczu. *Między sobą: Szkice historyczne polsko-ukraińskie*. Ed. T.Chynczewska-Hennel, N.Jakowenko. Lublin. [in Polish].
56. Trawkowski, S. (1991). Po zabójstwie scholastyka Jana Czapli. *Personae, coligationes, facta*. Ed. J.Bieniak. Toruń. [in Polish].
57. *Urzednicy malopolscy XII–XV w.: Spisy* (1990). J.Kurtyka, T.Nowakowski, F.Sikora, A.Sochacka, P.K.Wojciechowski, B.Wyrozumka. Ed. A.Gąsiorowski. Wrocław. [in Polish].
58. Voitovych, L.V. (2006). Soiuz halytskykh Romanovykh z Avstriieiu ta Chekhiieiu u XIII st. *Problemy slovia-noznavstva*, 56. Lviv. [in Ukrainian].
59. Voitovych, L.V. (2008). Korol Danylo Romanovych: polityk i polkovodets. *Doba korolia Danyla v nauksi, mystetstvi, literaturi*. Lviv. [in Ukrainian].
60. Voitovych, L.V. (2010). Polshcha, Mazoviia, Lytva ta Uhorshchyna u borotbi za spadshchynu Romanovykh. *Problemy slovia-noznavstva*, 59. Lviv. [in Ukrainian].
61. Voloshchuk, M. (2008). Uhorske dytynstvo kniazia Danyla Romanovycha (1206–1210 rr.). *Na vivotar istorii Ukrainy*. Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].
62. Włodarski, B. (1966). *Polska i Rus 1194–1340*. Warszawa. [in Polish].
63. Włodarski, B. (1971). Polityczne plany Konrada I Mazowieckiego. *Rocznik Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, 76. [in Polish].
64. *Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka, 1* (1975). Ed. S.M.Szacherska. Warszawa. [in Latin, in Polish].

Agnieszka TETERYCZ-PUZIO

Habilitation Doctor,
 Professor at Department of Medieval History,
 Pomeranian University
 (Słupsk, Poland), agnieszka.teterycz-puzio@apsl.edu.pl
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1728-3062>

History of the Union: the Relations of Konrad of Mazovia with Daniel of Halych in the First Half of the Thirteenth Century

Abstract. The alliance with Daniel of Halych played an important role in the policy pursued by Konrad of Mazovia. **The purpose of the research.** This paper has two objectives. First, to briefly analyse, in the light of sources, the alliance Konrad of Mazovia with Daniel of Halych. Second, to investigate the scope of influence of the members of the nobility e.g. Pakosław the Old in the shaping of relations between the princes. **The research methodology.** On the basis of an analysis of both Polish and Ukrainian sources, the relationship between Konrad of Mazovia and Daniel of Halych was examined. **The scientific novelty.** There were discussed the main stages in the relations between Konrad of Mazovia and Daniel of Halych, in which the turning point may be the year of 1221. It was also pointed out the significant role of magnates, such as Pakosław the Old in shaping the relationship between the two princes. **Conclusions.** In the years 1205–1221 Konrad supported Leszek the White's policy, who strove to gain influence over the neighbouring Rus principalities. At the end of that period, the brothers began to differ in their views on policy towards Rus. In the year 1221 Konrad's attitude changed and he warned Daniel of Halych of his brother's intentions, which possibly concerned the planned kidnapping of the prince. Faced with the intensification of incursions by the Yotvingians, Prussians and Lithuanians into the Land of Mazovia Konrad began to seek cooperation with the princes of Rus. The years 1222–1227 was the time when Konrad of Mazovia focused on the defence against the incursions, while the period from 1228 until ca. 1235 brought about close cooperation between Konrad and Daniel. In the years ca. 1236–1240 a cooling of relations took place, nevertheless, a stable cooperation can be observed in the period dating from ca. 1240 until Konrad's death in 1247. In the article attention was paid to the role of the members of the nobility played in the shaping of relations between the princes e.g. Pakosław the Old.

Keywords: Konrad of Mazovia, Daniel of Halych, Mazovia-Halych relations.